

นิพนธ์ต้นฉบับ

กรุณา เรือนโรจน์รุ่ง* ลอรัตน์ เป็นมูล*
พิชชานันท์ โชตินันท์* วิไลวรรณ มณีจักร สโนว์*

เจตจำนงในการดื่มสุราของวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้น

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ใช้แนวคิดปรากฏการณ์วิทยาในการศึกษาเจตจำนงในการดื่มสุราของวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่ออธิบายการรับรู้ถึงการดื่มสุราในวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้น และ 2) เพื่ออธิบายถึงการพัฒนาเจตจำนงในการดื่มสุราในวัยรุ่นและผู้ใหญ่

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่มซึ่งอยู่ในวัยรุ่นและผู้ใหญ่ได้แก่ นักเรียนมัธยมปลายจำนวน 6 คน นักศึกษามหาวิทยาลัยจำนวน 6 คน และคนทำงานในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นจำนวน 5 คน ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่ดื่มสุราอย่างน้อย 1 ครั้งต่อสัปดาห์ การสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 45-60 นาที ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์โดยวิธีหาประเด็นหลัก (thematic analysis)

ผลการศึกษาพบว่า ประเด็นหลักที่แสดงถึงเจตจำนงและสิ่งดึงดูดใจในการดื่มสุราของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม คือ 1) การดื่มเพื่อผ่อนคลายและสังคม และ 2) สิ่งแวดล้อมดึงดูดใจให้ดื่ม

นอกจากยังมีประเด็นหลักที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่ม โดยกลุ่มนักเรียนมัธยมปลาย

เห็นว่าเจตจำนงในการดื่มสุราของตนเกิดจาก 1) ดื่มเพราะอยากรู้ อยากลอง และ 2) อยากรับรู้ผู้ใหญ่ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่ามีประเด็นหลักของเจตจำนงได้แก่ 1) รู้ชื่อเสียงแต่ก็ยังคงดื่ม และ 2) ชิงน้ำหนักรู้ชื่อเสียง ส่วนคนทำงานในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นมีเจตจำนงในการดื่มสุราจาก 1) ดื่มเพื่องาน และ 2) มันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำไปเป็นองค์ความรู้พื้นฐานในการอธิบายเกี่ยวกับเจตจำนงในการดื่มสุราของวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้น เพื่อที่นักกิจกรรมบำบัดที่ทำงานเกี่ยวกับผู้ที่มีปัญหาการเสพยาจะนำความรู้นี้ไปใช้ประกอบการวางแผนการป้องกันและบำบัดผู้ที่เสพยาต่อไป

คำสำคัญ: เจตจำนง, สุรา, วัยรุ่น, ผู้ใหญ่ตอนต้น

บทนำ

การดื่มสุราเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทย โดยเฉพาะปัญหาการดื่มสุราในเยาวชนที่กำลังศึกษาเล่าเรียนและผู้ใหญ่ตอนต้น จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติปีในพ.ศ. 2552

*ภาควิชาจิตกรรณบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พบว่า เยาวชนอายุระหว่าง 15-24 ปี ถึงร้อยละ 29.3เป็นผู้ติ่มสุรา โดยอายุเฉลี่ยของเยาวชนที่เริ่มติ่มสุรา คือ 17.2 ปี¹ และผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เป็นวัยที่มีการติ่มสุราสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น พฤติกรรมการติ่มสุรา โดยวัยนี้มีการติ่มสุรา ร้อยละ 37.3² รูปแบบการติ่มสุราของคนทั่วไปจะแตกต่างกันไปตั้งแต่ดื่มเป็นครั้งคราวเพื่อเข้าสังคม จนกระทั่งดื่มเพราะติดสุรา³ การติ่มสุราทำให้ผู้ติ่มมีความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต รัฐบาลในทุกยุค ทุกสมัยจึงมีการรณรงค์ป้องกันการติ่มสุราในประชากร รวมทั้ง ให้การบำบัดผู้ที่ติดสุรา อย่างไรก็ตามผู้ติ่มสุราก็ไม่ได้ลดน้อยลง อีกทั้งอายุสำหรับผู้เริ่มติ่มสุราก็มีแนวโน้มที่จะลดลง⁴ การมีความรู้เกี่ยวกับเจตจำนงในการติ่มสุราของวัยรุ่นและผู้ใหญ่ที่เริ่มทำงาน อาจเป็นจุดเริ่มต้นทำให้การวางแผนป้องกันการติ่มสุรา หรือการบำบัดการเสพติดสุราเป็นไปได้ตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

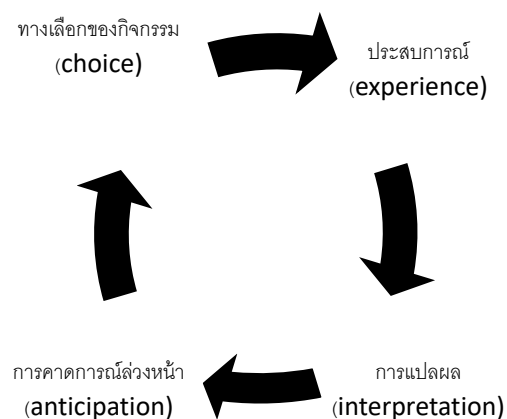
Gary Kielhofner^{5,6} ผู้ที่พัฒนาแบบจำลองการประกอบกิจกรรมการดำเนินชีวิตของมนุษย์ (Model of Human Occupation) ได้อธิบายถึงเจตจำนง (volition) ว่าเป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรม เป็นความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับกิจกรรม ที่ตนเองมีความสามารถในการกระทำ ต้องการจะทำ และเลือกที่จะทำ ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของเจตจำนงที่มีอยู่ในแต่ละบุคคลประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ เหตุผลส่วนบุคคล (personal causation) คุณค่า (values) และ ความสนใจ (interest)

เหตุผลส่วนบุคคล เป็นความคิด ความรู้สึกของบุคคลต่อความสามารถของตนเองในการ

ทำกิจกรรม คุณค่า เป็นสิ่งที่บุคคลให้ความสำคัญ และความเชื่อของบุคคล หรือคนในสังคมรับรู้ร่วมกันว่าสิ่งนั้นดี ถูกต้อง มีความหมาย หรือมีประโยชน์ ส่วนความสนใจในการทำกิจกรรมการ โดยปกติคนเราจะสนใจทำกิจกรรมที่ตนมองเห็นว่ามีประโยชน์ เฟลิดเฟลิน หรือพึงพอใจในการกระทำของตนเอง

โดยทั่วไปองค์ประกอบทั้งสามของเจตจำนงจะสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืน นั่นคือเมื่อคิดว่ ตนเองมีความสามารถในกิจกรรมใด มีความสุขในการทำกิจกรรมก็มักสนใจที่จะทำกิจกรรมนั้น บ่อยขึ้น และจะเลือกทำกิจกรรมที่ตนเองเห็นว่ามีคุณค่า มีประโยชน์ต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม

เจตจำนงจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต และมีการปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา เพื่อที่คนเราจะได้เติบโต ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม แสวงหาความพึงพอใจใหม่ ละทิ้งความสนใจหรือพฤติกรรมเดิม ทำให้เกิดการรับรู้ว่ตนเองมีความสามารถอะไร สนใจ หรือให้คุณค่ากับสิ่งใดในชีวิต การพัฒนาของเจตจำนงจะผ่านวงจรของ ประสบการณ์ (experience) การแปลผล (interpretation) การคาดการณ์ล่วงหน้า (anticipation) และทางเลือกของกิจกรรม (choice) ของแต่ละบุคคล

การมีประสบการณ์ที่ดี ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมนำไปสู่การแปลผลกิจกรรมในทางบวก ว่ามีความหมาย ความสำคัญต่อตนเองอย่างไร มีการคาดการณ์ว่าถ้าได้ทำกิจกรรมนั้นอีกก็น่าจะทำได้ดี ก็จะทำให้บุคคลเลือกกิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมการดำเนินชีวิตของตนเอง เมื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะทำให้องค์ประกอบทั้งสามของเจตจำนงเข้มแข็ง รู้ว่าตนเองมีความสามารถอะไร และอย่างไร สนใจ และให้คุณค่ากับสิ่งใด หากประสบการณ์การทำกิจกรรมทำให้เกิดการแปลผลทางลบ จะทำให้คาดการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมในทางลบ และบุคคลนั้นก็จะไม่เลือกหรือละทิ้งกิจกรรมนั้นไป และแสวงหากิจกรรมใหม่

กิจกรรมบำบัดเป็นวิชาชีพหนึ่งที่เน้นความสำคัญของเจตจำนง หรือแรงจูงใจในการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และมีบทบาทเกี่ยวข้องในการป้องกัน ส่งเสริม บำบัด และฟื้นฟูบุคคลที่มีปัญหาเนื่องจากการเสพยาเสพติดที่รวมไปถึงการเสพติดสุรา คณะผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเจตจำนงในการดื่มสุราของวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้นโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพที่จะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเจตจำนงรวมทั้ง ประสบการณ์ ความคิดเห็น และความรู้สึกในการดื่มสุราของผู้เข้าร่วมวิจัย ที่จะสามารถอธิบายเจตจำนงในการดื่มสุราของผู้ที่อยู่ในวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตามแนวคิดของแบบจำลองการประกอบกิจกรรมการดำเนินชีวิตของมนุษย์

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่ออธิบายการรับรู้ถึงการดื่มสุราในวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้น
2. เพื่ออธิบายถึงการพัฒนาเจตจำนงในการดื่มสุราในวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้น

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยา^{7,8}ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

1. เป็นผู้ที่อยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งดังต่อไปนี้ 1) นักเรียนมัธยมปลาย ที่มีอายุระหว่าง 16-18 ปี 2) นักศึกษามหาวิทยาลัยอายุระหว่าง 19-22 ปี หรือ 3) คนทำงานในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่มีอายุระหว่าง 23- 35 ปี

2. ดื่มสุราอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

3. อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

4. มีความเต็มใจในการให้ข้อมูลและลงลายมือยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

การดำเนินการวิจัย

วิธีการเข้าหาผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองทางจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้อาศัยการเข้าหาผู้ให้ข้อมูลผ่านเครือข่ายเพื่อน รุ่นพี่ และรุ่นน้อง โดยขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลโดยสมัครใจ และมีการเซ็นยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยได้ชี้แจงเกี่ยวกับการวิจัยและอธิบายว่าข้อมูลที่ได้มีความสำคัญอย่างไร และการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลจะไม่มีเปิดเผยหรือโยนไปถึงผู้ให้ข้อมูลได้หลังจากนั้น ผู้วิจัยทำการโทรศัพท์ติดต่อเพื่อนต้นวัน เวลา และสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวกในการให้สัมภาษณ์

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบ่งกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถามแบบปลายเปิด ที่ทำให้สามารถเปิดประเด็นการสนทนา

และสร้างคำถามต่อลุ่มจากการตอบคำถามของผู้ให้ข้อมูลในข้อก่อนหน้า เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างและลึก โดยผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนได้รับการสัมภาษณ์คนละ 1 ครั้ง มีระยะเวลาประมาณ 45-60 นาที ซึ่งครอบคลุมประเด็นความรู้ความเข้าใจในการดื่มสุรา เหตุผลการเลิกดื่มสุรา พฤติกรรมการดื่มสุรา รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดื่มสุราของผู้ให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีหาประเด็นหลัก (thematic analysis)⁹ ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ถอดบทสัมภาษณ์ออกมาเป็นแบบคำต่อคำ หลังจากนั้นอ่านบทสัมภาษณ์ และบันทึกภาคสนาม โดยซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง เพื่อทำความเข้าใจในภาพรวมของข้อมูล
2. ตัดข้อความที่ไม่เกี่ยวข้องออก เหลือไว้เฉพาะข้อความที่เกี่ยวข้องกับคำถามงานวิจัย
3. ทำการใส่รหัสข้อความและพิจารณาว่าคำต่าง ๆ นั้นมีความหมายหรือแสดงถึงอะไร เพื่อให้ได้รหัสข้อความเพื่อไว้จำแนกข้อมูลให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
4. จัดกลุ่มประเด็นย่อย โดยข้อมูลที่มีเนื้อหาคล้าย ๆ กันจะถูกนำมารวมกลุ่มกัน
5. ทำการสรุปประเด็นหลัก โดยรวบรวมประเด็นย่อยที่มีเนื้อหาเข้ากลุ่มกัน มารวมเข้าเป็นเรื่องเดียวกัน
6. พิจารณาและตีความหาความสัมพันธ์ของประเด็นหลัก หลังจากนั้นทำการสร้างข้อสรุป

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบแบบ peer examination ซึ่งได้แก่คณะผู้วิจัยได้ร่วมกันวิพากษ์คำถามและ

กระบวนการสัมภาษณ์ เพื่อให้การสัมภาษณ์มีประสิทธิภาพ ได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยแต่ละคนต่างแยกกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและแปลผลข้อมูล หลังจากนั้นจึงนำการแปลผลที่ได้ของแต่ละคนมาหาข้อสรุปร่วมกันอีกครั้ง

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่าผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่อยู่ในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้นอายุระหว่าง 16-34 ปี จำนวนทั้งหมด 17 คน เป็นชาย 9 คน หญิง 8 คน โดยเป็นกลุ่มนักเรียนมัธยมปลายอายุระหว่าง 16-18 ปี จำนวน 6 คน กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยอายุระหว่าง 21-22 ปี จำนวน 6 คน และกลุ่มคนทำงานในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นอายุระหว่าง 24-34 ปี จำนวน 5 คน ความถี่ในการดื่มสุรา ตั้งแต่ 1 ครั้ง ต่อสัปดาห์จนถึงดื่มทุกวัน พบว่ามี 2 ประเด็นหลักที่อธิบายถึงเจตจำนงในการดื่มสุราของทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ดื่มเพื่อผ่อนคลาย และสังคม และ 2) สิ่งแวดล้อมดึงดูดใจให้ดื่ม

ดื่มเพื่อผ่อนคลาย และสังคม

ผู้ให้ข้อมูลทุกคนเห็นว่าการดื่มสุราเป็นการปลดปล่อยความเครียด ทำให้ผ่อนคลายไม่ต้องคิดมาก นอกจากนั้นการดื่มสุราก็ทำให้การสร้างสัมพันธ์ภาพ สร้างสังคมเป็นไปได้ง่าย การได้เริ่มต้นลิ้มลองสุราในรูปแบบต่างๆ แล้วการเลือกดื่มสุราในครั้งต่อไป ก็จะนำมาซึ่งความสนุกสนานและผ่อนคลายอย่างมาก ตัวอย่างเช่น ภาณุพงษ์กล่าวว่า “เป็นการได้ผ่อนคลายครับจากเรื่องประจำวันที่ผ่านมา ก็วันไหนเครียดก็จะไป ไม่เครียดก็ไม่ไป หรือเพื่อนชวนก็ไป เช่นถ้าวันไหนสอบเสร็จ ก็ไปผ่อนคลายเจ๊” ณัฐพลให้เหตุผลการดื่มของตนว่า

“...เพราะว่าเวลาคนเราปกติเจ๊ย ถ้ามองหน้ากัน คนมันไม่ได้กินก็เฉย ๆ ใจ แต่พอมันกินปุ๊บมันเริ่มละ มากเริ่ม ๆ มันก็เริ่มมีอารมณ์ร่วมกับเราละมันก็เริ่มจะเฮฮา” ทำนองเดียวกันผู้ให้ข้อมูลเกือบทุกคน ผนึกเห็นเห็นว่า “พอกินไปกะคนมากหน้าหลายตา ก็เป็นการเชื่อมโยงคนรู้จัก สังคมหลากหลาย องค์กรกว้างขวางขยายมากขึ้น ข้อดีจริง ๆ ของมันคือคุยกันง่ายนะ มันเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของมนุษย์ด้วยกันเองที่ง่ายที่สุดนะ”

สิ่งแวดล้อมดึงดูดใจให้ดื่ม

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคม มีอิทธิพลอย่างมากต่อแรงจูงใจในการดื่มสุรา ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงสถานที่ที่จูงใจ และกลุ่มคนที่ไปด้วย บรรยากาศภายในสถานที่ให้เกิดการอยากดื่ม รวมทั้งการมีโปรโมชั่นด้านราคาของเครื่องดื่ม

สถานที่และคนที่ไปด้วย: การดื่มสุราของผู้ให้ข้อมูลอาจเกิดขึ้นตั้งแต่ในบ้าน หอพักนักศึกษา หรือร้านเหล้าที่อยู่ใกล้มหาวิทยาลัย และในแหล่งท่องเที่ยวกลางคืน ปริณู กล่าวว่

“ถ้าไปกับเพื่อนจะเป็นร้านชีว ๆ เป็นผับบ้าง ไปดูบอลก็ไปร้านที่มีบอล วันเกิดเพื่อนนี้บางทีก็นัดเป็นผับเลย เงินเดือนออกเยอะก็ไปผับ” นอกจากนั้นคนที่ไปด้วยก็มีความสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการดื่ม ดังเช่นดารณีนกลางว่ “ก็เต็มใจกินด้วย เห็นเพื่อน ๆ กินกันเราก็กิน”

บรรยากาศ: ผู้ให้ข้อมูลหลายคนให้ความเห็นว่าร้านที่มีบรรยากาศแบบที่ตนชอบ มีดนตรี แสง สี เสียงที่ทำให้เกิดความสนุกสนาน

ทำให้อยากดื่มสุรา แล้วทำให้มีความสุข สนุกเพิ่มขึ้น ดังตัวอย่างของศิวพรซึ่งกล่าวว่:

“เสียง สี เสียง สังคม เราไปมันสนุกอะ เรารู้จักคนมากขึ้นทีใหม่คะ แล้วพอแอลกอฮอล์เข้าไปในเส้นเลือดเจ๊ยมันยิ่งสนุกนะ เพราะว่าเราจะมีอายุ เราจะทำอะไรเราก็ทำได้เต็มที่อะ เสียงเพลงก็กระตุ้นนะ หนูว่าเสียงเพลงมันทำให้เราอยากมีอะไรไปมากขึ้นอีกนะ เพราะว่าถ้าบางทีอะ เขาเปิดเพลงโซมัย เราก็ไม่อยากจะไปละ เพราะมันไม่สนุก แต่ถ้าเป็นดนตรีสดอะก็ทำให้เราอยากไปมากขึ้นนะ มันมันกว่าเราสามารถร้องเพลงตามเค้าได้ แล้วก็ขอเพลงตามเค้าได้ แต่ถ้าเปิดเพลงก็จะมีเท่าที่เขาสื่อไว้ บางเพลงมันก็จะไม่ค่อยสนุกอะ เราไม่ค่อยรู้จัก พอเราร้องไม่ได้เราก็ไม่สนุกกับมันละ”

โปรโมชั่นจูงใจ: การที่สามารถเข้าถึงสถานที่ได้ง่ายและดื่มได้ในราคาที่จ่ายได้เป็นสิ่งดึงดูดใจให้ผู้ให้ข้อมูลตัดสินใจในการดื่มสุราได้ง่ายขึ้น ดังเช่นณัฐพลอธิบายว่

“ใกล้หอพัก ใกล้ผับ ทุกคนสามารถไปได้ง่าย ๆ ถูก ก็อย่างเช่น มันมีลดราคา เอ้ยอันนี้โปรล้งแถมล้งนะ โปรมันลดถูก ก่อนเก้าโมง โปรละเก้าสิบเก้าอะไรก็ ก่อนเก้าโมงวะ ก่อนหกโมงเออ ก่อนทุ่มหนึ่ง เออ โปรเก้าสิบเก้าอะไร แล้วก็เลือกเอ้ยอันนั้นน้ำแข็งฟรี เอ้ยวันนี้เปิดเหล้ามิกซ์ฟรี ไร้”

นอกจากประเด็นหลักดังกล่าวข้างต้น ยังพบว่าในแต่ละกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลมีประเด็นหลักที่น่าสนใจแตกต่างกันซึ่งสามารถอธิบายถึงเจตจำนงในการดื่มสุราของผู้ที่อยู่ในวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้นได้ ดังนั้นจึงจะกล่าวถึงผลการศึกษาในแต่ละกลุ่มดังนี้

นักเรียนมัธยมปลาย: ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ดื่มสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง แรงจูงใจที่ทำให้เกิดการดื่มสุราได้แก่ 1) ดื่มเพราะอยากรู้ อยากลอง และ 2) อยากรับเป็นผู้ใหญ่

ดื่มเพราะอยากรู้ อยากลอง: ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักเรียนมัธยมปลายทุกคนต่างเห็นว่าการตนเองเริ่มหัดดื่มสุราเพราะอยากรู้ อยากลอง โดยเพื่อนชวนให้ลอง ตอนแรกๆ จะลังเลแต่เมื่อเพื่อนคะยั้นคะยอก็ลอง และสนุกกับการดื่มในครั้งต่อๆ มา วราภรณ์กล่าวว่า

“เพื่อนให้ลอง ลองๆ แล้วก็กินเรื่อย ๆ อะคะ ครั้งแรกมัน มันก็แปลกๆ คือมันรู้สึก ที่แรกมันคนไม่เคยกินอะคะ มันก็รู้สึกแปลกๆ เหมือนว่าไม่เคยกินอะไรสักอย่างละเราไปลองกินมันก็ยังไม่รู้ มันบอกไม่ถูก ครั้งต่อๆ ไปมันก็เฉยๆ อะคะ ก็ชอบ รู้สึกสนุก เหมือนเราไม่เคยทำอะไรแบบนี้แล้วรู้สึกชอบ ชอบเหมือนแบบว่ามันเป็นวัยอยากรู้ อยากลอง”

เช่นเดียวกับภานุพงษ์ที่มีความเห็นต่อการดื่มของตัวเองว่า

“ก็รู้สึกอยากรู้ อยากลองไว้ครับ”

อยากรับเป็นผู้ใหญ่: ในบางช่วงเวลานักเรียนมัธยมผู้ให้ข้อมูลมีความรู้สึกอยากทำอะไรเพื่อให้คนรอบข้างรู้สึกว่าเขามีความเป็นผู้ใหญ่และพยายามเลียนแบบพฤติกรรมที่คิดว่าเป็นของผู้ใหญ่ เช่น ธีรยุทธ พุดถึงเหตุผลการดื่มสุราว่า

“อยากทำตัวเหมือนผู้ใหญ่ เพราะอยากเข้าสังคม ผมคิดว่ากินเพราะอยากรับเป็นผู้ใหญ่หรือกินตามพ่อแม่”

การเป็นผู้ใหญ่ต้องมีความกล้าและการดื่มสุราก็ทำให้คนดื่มมีความกล้าแสดงออกมากขึ้นดังศิวพรให้ความเห็นว่า

“เราจะไม่กล้า ถ้าไม่รู้จั๊กหนูก็จะไม่ค่อยเล่น ไม่ค่อยคุย ไม่ใช่เป็นคนหยิ่งนะ แต่บางครั้ง

เราไม่รู้จั๊ก เราก็ไม่กล้าที่จะไปคุยกับเขาไง แต่พอเราดื่มซะใหม่คะ พอแอลกอฮอล์มันเข้าร่างกายแบบเนี้ย เราจะไม่ค่อยมีสติอะ มันทำให้เรากล้าแสดงออกมากขึ้นอะ (ศิวพร)”

นักศึกษามหาวิทยาลัย: ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเริ่มดื่มสุรามาดังแต่ตอนศึกษาอยู่ในระดับมัธยมปลาย และยอมรับว่าการดื่มสุราเป็นกิจกรรมที่เขาเลือกที่จะทำสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง แต่เน้นการดื่มเพื่อสังคม พบประเด็นหลักที่น่าสนใจในกลุ่มนี้ 2 ประเด็นคือ 1) รู้ข้อเสียแต่ก็ยังคงดื่ม และ 2) ชังน้ำหนักข้อดีข้อเสีย

รู้ข้อเสียแต่ก็ยังคงดื่ม: นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลต่างรับรู้ถึงข้อเสียของการดื่มสุรา ว่าทำให้เขาสูญเสียเงิน เสียสุขภาพ และกระทบต่อการเรียน อย่างไรก็ตามก็ยังเลือกที่จะดื่มสุราเมื่อต้องการผ่อนคลาย น้ำทิพย์ยกตัวอย่างว่า

“แบบตื่นสายซะปะ แบบเมาแล้วแบบไม่อยากรับเรียน แบบมีเวลาเรียนแปดโมงเจ็ย ก็แบบแม่งไม่ทันแน่นอน ไม่ไปละเจ็ย...การดื่มมีผลต่อร่างกาย อิมแบบถ้าแบบอย่างเมามากๆ เจ็ยก็จะแบบหนักหัว จะปวดหัวไรเจ็ย อือ อยากรอนจนไม่อยากรทำอะไร ไม่อยากไปไหนเจ็ย แล้วก็แบบไม่กินข้าว ไม่อะไรเจ็ย อยากรอนเจ็ย...แบบ ไม่รู้ดิ กินให้พอแบบ พอเมาอะ แต่ไม่ได้เมามากอะ”

ชังน้ำหนักข้อดีข้อเสีย: แม้รู้ว่าการดื่มสุรามีข้อเสียมากแต่ผู้ให้ข้อมูลก็ยังคงเลือกดื่มสุราเมื่อมีโอกาสและต้องการผ่อนคลายและสนุกสนาน ทั้งนี้ได้ชังน้ำหนักข้อดีข้อเสียแล้วว่าตนเองสามารถควบคุมได้ให้อยู่ในจุดที่พอดี ไม่ได้ทำให้เกิดผลกระทบรุนแรง เช่น ธนพล กล่าวว่า

“การดื่มมีทั้งข้อดีและข้อเสียนะ แต่ว่าข้อดีก็อย่างที่บอกก็คือทำให้สนุก ทำให้ผ่อนคลาย

ทำให้ไม่เครียด ไม่ซีเรียสอะไรเลย ทำให้รู้จักคนอื่นอย่างเนี้ยยะ ถ้าวันไหนที่เรากินพอดี รู้สึกว่าเมาแต่ควบคุมตัวเองได้อะ ประมาณสองถึงสามชั่วโมงก็ฟื้นแล้วนะ ก็สามารถทำอย่างอื่นได้ ก็อยากจะบอกว่าบางครั้งการดื่มไม่ใช่เรื่องอะไรที่ร้ายแรง หรือว่าเป็นสิ่งไม่ดีเสมอไปจ้ะ เพราะคนส่วนใหญ่จะคิดว่าการดื่มจะแบบไม่คืนะ ทำไมต้องไปดื่ม ไม่ดีต่อสุขภาพอะไรเงี้ย แต่บางครั้งการดื่มทำให้เรามีเพื่อนเยอะขึ้น ทำให้เราสามารถยอมรับจากสังคมเพื่อนร่วมงานเงี้ยได้...เออ มันก็มีผลดีเหมือนกันอะไรเงี้ย ไม่ใช่มีแค่แง่ลบ แต่ว่าการดื่มต้องรู้จักमितของตัวเอง"

คนทำงานในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น: ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย และได้เข้าสู่การทำงาน การดื่มสุรายังคงเป็นสิ่งที่พวกเขาเลือกกระทำอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง และสำหรับบางคนมีการดื่มสุราทุกวันโดยมีประเด็นหลักของเจตจำนงคือ 1) ดื่มเพื่องาน และ 2) มันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

ดื่มเพื่องาน: ผู้ให้ข้อมูลต่างระบุว่า การดื่มสุราร่วมกับผู้ร่วมงานหรือลูกค้าทำให้เขาได้งาน ความสัมพันธ์ และเครือข่ายการทำงานมากขึ้นนำไปสู่ความก้าวหน้าในการทำงาน หรือรายได้ที่เพิ่มขึ้น ดังตัวอย่างของปริญ

"หน้าที่การงานของผมถ้าคุยกันธรรมดา เนี่ยมันจะมีความรู้สึกแบบว่ามีอะไรมาถ่วงอยู่ แต่ถ้ามันมีสุราเข้ามาตั้งเข้ามาอยู่ในวงด้วย สักสองสามแก้ว จากมูลค่าของงานหมื่นสองหมื่น การตัดสินใจมันก็จะง่ายขึ้นกลายเป็นหลักแสน กลายเป็นหลักล้านก็มี มันสามารถตัดสินใจได้ง่ายขึ้น เพราะการกินเหล้าบางทีมันทำให้คนพูดเปิดใจได้เยอะขึ้น แสดงตัวตนของแต่ละคนได้ดี

เพราะบางคนเวลาไม่กินเหล้าจะไม่คุยไม่อะไรเลย อย่างลูกค้าชอบความบันเทิงเราก็ต้องสร้างความบันเทิงให้เค้า สุราก็เป็นส่วนหนึ่งทำให้เขาสนุก"

ทำนองเดียวกัน ณเดชน์ เห็นว่าการดื่มสุราส่งเสริมด้านการงานทำให้ "องค์กรกว้างขวางขยายมากขึ้น มันก็คืนะถ้าเราทำงานติดต่อประสานงาน งานก็ง่าย ได้งานมากขึ้น ในหลาย ๆ ด้าน"

มันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต: ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าการดื่มสุราว่า "มันเหมือนอยู่ในสังคมมานานนะสิ โฆษณา สื่อต่าง ๆ มันไม่ได้ปิดกั้นให้เด็กอายุต่ำกว่าสิบเอ็ดปี หรืออะไรเงี้ย มันมีสื่อออกมาตลอด และในสังคมไทยใครจะไปเฉลิมฉลองที่ไหนรู้อยู่แล้ว ตั้งแต่จำความได้ ก็รู้อยู่แล้วว่าพ่อแม่ไปกินเหล้านะ เออเค้าไปปาร์ตี้กัน วันเกิดลูกก็ต้องไปกินเหล้า เรารู้ (จิรายุ)"

สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางคนสุราเปรียบเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต พัทธภาอธิบายว่าสุรา "เป็นเครื่องดื่มในชีวิตประจำวันทั่วไปงะ ก็เหมือนคนทั่วไปที่เค้าดื่ม ไค้ก ซา ทัวไปกัน ดื่มกาแฟไรเงี้ย แต่ไม่ถึงกับขาดไม่ได้...ช่วงนี้ก็เริ่มรู้สึกว่าเหมือนมันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต แต่ก็ไม่ใช่ขาดไม่ได้งะ คือถ้ามีโอกาสก็ดื่ม เหมือน"

อภิปรายผล

ผลการศึกษาแสดงว่าผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่มซึ่งอยู่ในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่มีการรับรู้และประสบการณ์การดื่มสุราของตนเองว่าเป็นการดื่มสุราเชิงสังคม (social drinking) ไม่ได้คิดว่าเป็นการติดสุราแม้ว่าบางคนจะดื่มสุราทุกวัน ผู้ให้ข้อมูลมีความเข้าใจถึงข้อดีข้อเสียของการดื่มสุรา แต่คิดว่าเมื่อชั่งน้ำหนักข้อดีข้อเสียแล้วแล้วสุรา

ยังมีข้อดีมากกว่า ตนเองสามารถควบคุมปริมาณการดื่มสุราไม่ให้เกิดผลเสียต่อตนเอง และผู้อื่น และยืนยันที่จะคงการดื่มสุราในอนาคต

ตามแนวคิดของแบบจำลองการประกอบกิจกรรมการดำเนินชีวิตมนุษย์ การพัฒนาของเจตจำนงในการทำกิจกรรมเกิดขึ้นจากการมีประสบการณ์ในกิจกรรมนั้น ๆ มีการแปลผลของการกระทำ นำไปสู่การคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นเมื่อกระทำกิจกรรมนั้นในอนาคต และการเลือกกิจกรรมหรือละเลยกิจกรรมนั้น สำหรับผู้ให้ข้อมูล การมีประสบการณ์ทั้งทางบวกและลบในกิจกรรมการดื่มสุราแต่ผู้ให้ข้อมูลแสดงถึงประสบการณ์ด้านดีที่มีมากกว่าจากการดื่มสุราเพื่อสังคมและการพักผ่อน สนุกสนานและละเลยประสบการณ์ทางด้านลบที่ทำให้เมา เสียการเรียน เสียทรัพย์สิน นำไปสู่การแปลผลการดื่มสุราในทางบวก และการคาดการณ์ผลของการดื่มสุราในทางที่จะทำให้มีความสุข มีความผ่อนคลาย สนุกสนาน เกิดเครือข่ายทางสังคม จึงเลือกทำกิจกรรมการดื่มสุราเมื่อต้องการให้เกิดผลบวกทางด้านจิตใจและสังคม

ผลการศึกษาจากทั้ง 3 กลุ่ม แม้เป็นกลุ่มที่แตกต่างกันและไม่ได้เป็นการศึกษาแบบต่อเนื่อง แต่ก็อาจพิจารณาได้ว่าการเข้าสู่วงจรการดื่มสุราเพื่อผ่อนคลายและสังคมนั้นมาจากความอยากรู้ อยากลอง อยากเป็นผู้ใหญ่ของวัยรุ่นมาสู่การตระหนักถึงข้อดีข้อเสียของการดื่มและการต่อรองการให้เหตุผลในการดื่มสุรา และพัฒนาไปถึงการรับเอากิจกรรมการดื่มสุราเป็นส่วนหนึ่งของงานและชีวิตในผู้ใหญ่วัยทำงาน แสดงถึงการพัฒนาเจตจำนงที่เกิดขึ้นต่อเนื่อง ทำให้องค์

ประกอบของเจตจำนงซึ่งได้แก่ เหตุผลส่วนบุคคล การให้คุณค่า และความสนใจในการดื่มสุราของผู้ให้ข้อมูลมีลักษณะที่กลมกลืนไปในทางเดียวกัน ไม่มีความขัดแย้ง นำไปสู่การรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่าสามารถควบคุมพฤติกรรมการดื่มของตนเองได้ ให้คุณค่าการดื่มสุราในทางบวกและสนใจที่จะคงการดื่มสุรา ทั้งนี้ก็สอดคล้องกับการวิจัยที่ทำมาก่อนหน้าที่ระบุว่า การเริ่มต้นดื่มสุรามักเกิดขึ้นในวัยรุ่นและมีการดื่มมากขึ้นในวัยที่สูงขึ้น จนกระทั่งมีผู้ดื่มสุราจำนวนมากกลายเป็นผู้ติดสุราในวัยกลางคน¹⁰

ผลการศึกษาทำให้เข้าใจถึงพัฒนาการของเจตจำนงในการดื่มสุราในวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้น ความรู้นี้อาจทำให้นักกิจกรรมบำบัดและผู้ปฏิบัติงานในการบำบัดผู้ที่ติดสุราตระหนักถึงกระบวนการที่ผู้ดื่มสุราจะรับเอากการดื่มเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตและสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวางโปรแกรมป้องกันและบำบัดการเสพติดสุราในวัยนี้

สรุป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถอธิบายเจตจำนงในการดื่มสุราของวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้นว่าวัยรุ่นมีเจตจำนงในการดื่มสุราจากการอยากรู้ อยากลอง ในอายุที่มากขึ้นสู่วัยผู้ใหญ่ จะมีการชั่งน้ำหนักข้อดีข้อเสียของการดื่มสุรา แต่ละเลยข้อเสียของสุราและเลือกที่จะดื่มสุราเมื่อต้องการผ่อนคลาย และในผู้ใหญ่วัยทำงานการดื่มสุรากลายเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดผลดีแก่งาน และการดื่มสุรากลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พศ. 2554 ค้นเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2556, จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/smokeRep54.pdf>.

2. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พศ. 2550 ค้นเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2550, จาก <http://postal.nso.go.th/otherWS-world-context-root/%28old%29index.jsp>.

3. ทักษพล ธรรมรังสี, วีรนุช ว่องวรวัธนะกุล, นงนุช ใจชื่น, มยุรา มณีแจ่ม, นัฐพล จารุนครินทร์, สุศักดิ์ ไชยสงค์, และคณะ. สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผลกระทบในประเทศไทยปี2556. นนทบุรี: ศูนย์วิจัยปัญหาสุราสำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข; 2556.

4. มนทรัตน์ ถาวรเจริญทรัพย์, ยศ ตีระวัฒนานนท์, อุษา ฉายเกร็ดแก้ว, ชนิตา เลิศพิทักษ์พงศ์, จอมขวัญ โยธาสุมทร, กรรณิการ์ จิตบุญสุวรรณ, ประพัทธ์ เนรมิตพิทักษ์กุล. การศึกษาต้นทุนผลกระทบทางสังคม สุขภาพและเศรษฐกิจของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ. 2551.

5. Kielhofner,G. Model of Human Occupation: theory and application. 3th ed. Baltimore: Williams & Wilkins. 2002.

6. Kielhofner,G. Model of Human Occupation: theory and application. 4th ed. Baltimore: Williams & Wilkins. 2008.

7. ชาย โปธิลิตา. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง; 2550.

8. สุภางค์ จันทวานิช. วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

9. อัญญา ปลดเปลื้อง. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข 2556; 23(2), 1-10.

10. พงษ์เดช สารการ, เสมอตรี คุณา, รติมา บำเพ็ญบุญ, นุจรินทร์ หิรัญคำ, ธนิตา บุตรคล้าย, ยุพา พิทักษ์วานิช. พฤติกรรมการดื่มและผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มแรงงานภาคอุตสาหกรรมจังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2552.